

Rövid közlemények

Módosított szögfelrakó hazai előállítása¹

Balogh Kálmán

A geológusok által használt szögfelrakónak (transzportőr) az a hátránya, hogy csak irány kijelölésére alkalmas; az irányvonal és a rámerendő távolság meghúzása már külön eszközöket és mozdulatokat igényel. Nagy könnyebbséget jelentene mindnyájunk számára, ha a most ismertetendő műszer hazai, tömeges előállítása lehetőségessé válnék.

E szögfelrakó *lényege* az, hogy középpontja egy teljes körnegyed eltávolítása révén hozzáférhető; a körnegyed egymásra merőleges szárain pedig milliméterbeosztás van. A műszer egy külső, fokbeosztással ellátott körgyűrűből és egy belső, a körgyűrűben mozgatható körlapból áll. Takarékoság céljából s az eszköz használatának megkönnyítésére a többi körnegyedekből is ki vannak metszve egyes darabok.

Használata: A körgyűrűt a milliméterpapíron beállítva egyik kezünkkel rögzítjük, másikkal az egyik milliméterbeosztású sugarat a kívánt irányba fordítjuk s ennek mentén a megfelelő távolságig vonalat húzunk, illetve ott pontot szúrunk le. *Iránykijelölés és távolságmérés tehát egyetlen mozdulattal lehetséges. Dőlés és csapásirány a két merőleges sugár mentén ugyancsak egyszerre húzható meg.*

Kivitelezésére három lehetőség kínálkozik: 1. A körlap szegélyén körbefutó horonyék a körlapot maradandóan helyezi el a körgyűrű körülfutó vésetében. A körgyűrű ez esetben két, süllyesztett esavarokkal összeilleszthető félből áll. 2. A belső körlap a körgyűrűből kiemelhető; a két rész egymásbaesizolt pozitív, illetve negatív kúpfelületek mentén érintkezik. 3. A 2. eset változata: a körgyűrű és körlap két függőleges hengerfelület közé iktatott, körbefutó vízszintes párkány mentén érintkezik, az érintkezés metszete törtvonalú.

A műszert kemény cellulóidból, vagy valamilyen — a papírt nem piszkító — fémből lehetne előállítani.

¹ Előadta a Magyarhoni Földtani Társulat 1950 február 16-án tartott szakülésén.